

Zdravko SELEŠ

NAKLADNIČKA DJELATNOST ESPERANTO KLUBA "KOKO" IZ ĐURĐEVCA

U POVODU 110-OBLJETNICE MEĐUNARODNOG JEZIKA ESPERANTA I 20 GODINA OD
OSNIVANJA ESPERANTO KLUBA BIALYSTOK/KOKO (PICOK)

Prije 110 godina, 1887. g., u Varšavi je poljski liječnik židovskog podrijetla Lazar Ludvig ZAMENHOF objavio knjižicu pod nazivom "Međunarodni jezik". Radilo se o udžbeniku i rječniku na ruskom jeziku, osnovnim gramatičkim pravilima te nekoliko originalnih tekstova i prijevoda (npr. molitva "Oče naš"). Naziv jeziku dao je pseudonim pod kojim je objavljena, dr. Esperanto, što na esperantu znači "onaj koji se nada". A Zamenhof s iskustvom Židova u višenacionalnom gradu Bialystoku, danas na istoku Poljske, a nekad u okviru Rusije, nadao se da se boljim razumijevanjem među ljudima i narodima mogu izbjeći nesuglasice i zla koja iz njih izlaze: netrpeljivosti, pogromi, etnička "čišćenja", ratovi... Dječaćki san pretvorio se u najlogičniji projekt međunarodnog jezika, koji danas svoje pobornike ima diljem svijeta, a ima i svoja društva, udruženja, nacionalne i svjetske saveze i akademije. Istina, esperanto se mnogima i danas čini utopijskom idejom, kao što im se i sloga među ljudima i narodima na Zemlji čini utopijom. Ipak, ne vjerujem da na našem planetu postoje vrednije i plemenitije ideje i ideali od razumijevanja, sloge i međusobnog pomaganja.

Kad se radi o esperantu i Đurđevcu, moguće ga je pratiti već od 1905. godine, u svezi s Đurđevčaninom po rođenju, Franom Kolarom/Kromom, koji je svoj život i djelovanje vezao uz druge sredine (Bjelovar, Zemun), a posebno ga pamtimo po prijevodu romana "Zlatarevo zlato" Augusta Šenoa na esperanto (Objavljen u Zagrebu, 1911.). Smatra se da je to prvi roman u tadašnjoj Austro-ugarskoj (tj. dijelu njezinu, kasnijoj Jugoslaviji) preveden na esperanto.

Prvi oblici bavljenja esperantom pojavili su se u Đurđevcu nakon 1920. godine i vezani su uz komunističke krugove, zbog toga što su komunisti na kongresu KPJ u Vukovaru donijeli Rezoluciju o esperantu kojom se potiče učenje i uporaba ovog jezika kao sredstva sporazumijevanja s komunistima u drugim državama i kao neke vrste tajnog jezika. Dvadesetih je godina u Đurđevcu djelovao kao esperantist postolar Matija Krog, a još prije njegovog odlaska iz Đurđevca 1927. u Đurđevac se doselio pekar Ivan Kitonić. Kitonići su bili oduševljeni esperantisti, tako da su i supruga Marija i njihovo troje djece esperanto uporabljivali kao kućni jezik. Kitonić je 1936. u Đurđevcu vodio tečaj esperanta koji su polazili: Marica Mežnjarić, Jelka i Katica Pavković, Roza Bešenić, Cila Antolić, Marica Marić, Alojz Kašner, Valent Živko, Marko Matkov i Mato Kudumija. Tečaj je ubrzo nakon početka zabranjen.

Nova se skupina esperantista u Đurđevcu javlja 1950. g. Tečaj je isto tako bio kratka vijeka i ograničenog djelovanja, a vodio ga je Drago Novak, tada student medicine.

Najuspješnije esperantsko razdoblje u Đurđevcu počelo je prije dvadesetak godina, kada se 1975. g. Josip Pleadin zainteresirao za esperanto i počeo sa samostalnim učenjem. On je nakon seminara održanog u siječnju 1977. g. na Sljemenu u organizaciji Saveza esperantske omladine Hrvatske pokrenuo tečaj jezika pri Osnovnoj školi "Grgur Karlovačan", a 19. lipnja 1977. osnovan je Esperantski klub "Bialystok", kako se

završetkom tečaja ne bi prekinuo rad stvorene grupe. Kako je klub djelovao kao sekcija u okviru OK SSOH Đurđevac, pri upisivanju u Registar udruženja građana, 18. travnja 1980., upisan je kao Esperantski klub "Picok" (Esperanto klubo "Koko"). Ime, pravna reguliranost postojanja i druge slične stvari nisu bile važne za grupu entuzijasta koja se okupila u klubu i razvila širok spektar djelatnosti koje su ovećem broju mladih Đurđevčana stvorile uvjete za zanimljiv i stvaralački bogat život.

Od osamdesetih godina do 1990. klub je bio jedan od najaktivnijih u Hrvatskoj. Uz jezične tečajeve i propagandu esperanta bavili smo se kulturnom animacijom sredine u vidu predavanja o stranim zemljama, susreta s esperantistima iz raznih zemalja, organiziranjem republičkih kvizova, izložbi o esperantu (izložbu održanu 1978. g. za vrijeme "Picokijade", posjetilo je u tri dana više od tri tisuće posjetitelja), odlazili smo na susrete i seminare u Hrvatskoj, Jugoslaviji i po raznim europskim zemljama, sudjelovali na nekoliko esperantskih kongresa, putovali pješice i biciklima po zavičaju, a zatim i do Mađarske, Poljske, Austrije, Italije, San Marina, Njemačke, Nizozemske, Belgije, Luksemburga, Grčke itd. Jedna od najvažnijih djelatnosti kluba bilo je izdavaštvo.

Interes za pisanu riječ, kako publicistiku, tako i književnost, a s vremenom i za tiskarstvo, u klubu je iskazivalo više osoba. Nije stoga čudno da je u ovoj djelatnosti klub i dosegao posebno vrijedne rezultate i tako zauzeo i značajno mjesto u povijesti esperantskog pokreta u Hrvatskoj. Uz to što je u klubu bilo uvijek od 20 do 50 članova koji su organizirano i korisno provodili svoje slobodno vrijeme, što u ukupnom broju čini dvjestotinjak ljudi koji su prošli kroz naše tečajeve i rad u klubu, važan je trag našeg djelovanja ostao upravo u promidžbi hrvatske književnosti i esperanta putem prevodenja, originalnih tekstova i izdanja na esperantu.

Sve je započelo negdje u ljeto 1977. godine, kada smo Josip Pleadin i ja napravili prvi broj klupskih novina - časopisa, pod nazivom "ESPERANTA KOKO". Radilo se o izdanju u jednom primjerku, pisanom rukom, kojemu je većina priloga bila u službi učenja jezika. Od literarnih priloga tu je bio samo moj prijevod pjesme Jure Kaštelana "Bezimeni".

Drugi broj "Esperanta koko" pripremio sam sâm, 1978. godine, u vrijeme kad je J. Pleadin bio na odsluženju vojnog roka. Opet se radilo o nakladi od jednog primjerka, ali ovaj puta napravljenoj na stroju za pisanje, osim naslovne stranice, koju sam, kao i za prvi broj, nacrtao flomasterom. Od literarnih priloga bio je tu original i prijevod jedne moje pjesme te prijevod teksta pjesme poznate po pripjevu "Tri palme na otoku sreće..." (Preveo J. Pleadin).

Iste, 1978. godine, izdali smo na po dvije ili tri stranice i dva broja biltena, koji smo tada bili nazvali "Koko", i u kojem smo objavili klupske vijesti i (u broju 2) promidžbeni materijal o esperantu.

Negdje u srpnju ili kolovozu 1978. g. izdali smo i prvi primjerak lista u većoj nakladi. Sjećam se kako smo se znojili radeći na šapirografu OK SSOH u Đurđevcu. Poticaj nam je bila već spomenuta izuzetno uspješna izložba održana u vrijeme "Picokijade", te smo od Đure Jančija naručili naslovnu stranicu, na kojoj je karikatura našeg 3000-tog posjetitelja. Ovaj sam broj potpisao kao glavni urednik, a Josip Pleadin, koji je još bio na odsluženju vojnog roka, naveden je kao jezični lektor, dok je ilustracije napravio Vladimir Miholek. Od literarnih priloga ponovili smo original i prijevod moje pjesme iz "Esperanta koko", broja 2 i prepjev pjesme "Tri palme..." Josipa Pleadina, a kao novost objavili smo njegov prijevod teksta "Stari fijaker" i moj prijevod Cesarićeve pjesme "Jesenje popodne". V. Miholek i ja smo u kolovozu pohađali seminar za organizacijske kadrove Saveza za esperanto Hrvatske u Fažani i tamo je "Koko" razgrubljen od polaznika seminara.

Sve nam je to dalo zamah i volju za to da umjesto naznake o povremenom izlaženju pokrenemo časopis koji bi trebao izlaziti pet puta godišnje, kako piše u broju 1, izdanom u ožujku 1979. g. i ujedno jedinom broju izašlom te godine. Naslovnicu, s novim zaglavljem, opet potpisuje Đuro Janči, a ostali su na istim pozicijama. Ovaj broj ima 17 stranica A-4 formata (kao i svi dotadašnji), a rađen je tehnikom fotokopiranja. U literarnom i prevodilačkom dijelu posebno se iskazao Josip Pleadin. Objavio je jednu originalnu priču i dvije pjesme, te jedan poetski prijevod i prepjev teksta tada popularne Dragojevićeve balade "Oprosti mi, papo". Po jednim prijevodom vlastitih pjesama javljamo se Nada Marić i ja, a broj

donosi čitav niz priloga iz drugih zemalja. Tu su dvije pjesme argentinskih pjesnika (Alma Fuerte i Evaristo Kariego), esej "Lingvo de estonto" (Jezik budućnosti) Vojte Trojana iz ČSSR-a i odlomak prijevoda istog autora, koji je preveo novelu slovačkog pripovjedača Miroslava Galuške.

Iste, 1979. g. Josip Pleadin se zaposlio u IKS-u – Međunarodnom centru za usluge u kulturi u Zagrebu, gdje je radio na tiskarskim poslovima. S vremenom je i kod kuće nastavio istu aktivnost, te su nam njegove tiskarske usluge omogućile pravi izdavački bum u slijedećim godinama. Tako naredne, 1980. godine, ostvarujemo obećani izdavački tempo od pet brojeva "Koka" godišnje. "Koko" i dalje nastavlja biti časopisom mješovita sadržaja, uređuje ga Josip Pleadin, a povećava se broj suradnika: Miroslav Baić, Alar Kihu (Estonija), Danijela Pintar, Karoly Fernc, Paul Kern, Đuro Janči, B. Eugo, Marijana Piškorec, Stella de Caspary, Željka Matoničkin, Marijanka Matkov, Nada Marić, Suzana Bregovec, Marijan Slunjski, Don Dickinson, P. Narashima Rao, Mazzocco Marcella, Kogo Čiharu, Mirjana Štefinec, Gordana Cikoš, Janko Štruc, Vladimir Miholek, Božo Horvat, Laimius Stražnickas, Darko Ban, Ute Schneider, Nadica Markovica, Mato Kudumija, Velimir Piškorec, Boriša Miličević, Hilda Dresen, Josip Velebit, Thomas Borman, Nikola Rašić, Jim Cushing, Zdravka Metz, Marinko Markek, Emilija Lapenna, Carlos Ortiz i Zdravko Seleš.

Literarni dio redovito donosi poeziju, a od literarnih priloga posebno treba istaknuti: u broju 2 odlomak iz originalne proze na esperantu Dona Dickinsona; u broju 3 odlomke iz novele Grgura Karlovčana "Rumenka" (prijevod J. Pleadin) u broju 4 nastavak iste novele te moj vlastiti prijevod moje priče "Legenda o Matoku i njegovom picoku", priču iz Indije, prevedenu s jezika Telugu (prijevod F. Narasimha Rao), dvije pjesme albanskog književnika Ismaila Kadarea u prijevodu Nikole Rašića, moj prijevod s kajkavštine pjesme "Podravine" Marije Ređep i pjesmu Lasla Gala "Starost" u prijevodu B. Miličevića; u broju 5 završetak "Rumenke", poetsko javljanje "Koku" podravnog pjesnika Đure Rašana, koji je pjesme pisao i na esperantu, originalnu (na esperantu napisanu) pjesmu Josipa Velebita "Subfenestra dialogo", prijevode pjesama Stepana Štipačova (s ruskog), Janeza Menarta, Ismaila Kadarea, Dragutina Tadijanovića i Frana Galovića. Bilješku o Galoviću i prepjev pjesme "Crn-bel" napravio sam za rubriku nazvanu "Pjesnici Podravine". No, opet je stalo, opet su se pojavili problemi i "Koko" je ponovo zaustavljen usprkos tome što je naišao na dobar odaziv i suradnika i čitatelja, što su članci iz njega prenošeni u drugim esperantskim časopisima (primjerice časopis norveške esperantske mladeži "Inter ni dirite").

Ipak, rane osamdesete nisu u izdavačkom pogledu loše za klub. Dapače! Naime, već 1981. g. objavljujemo knjižicu novela Grgura Karlovčana u prijevodu Josipa Pleadina. Knjižica vrlo skromnog izgleda, s naslovnicom Đure Jančija, na četrdesetak stranica donosi osam Karlovčanovih novela. Zanimljivo je da, uz izdavača, Esperanto klub "Koko", zbirka "Novelaro" nosi oznaku Zagreb, 1981., jer je tiskana u firmi u kojoj je Josip Pleadin tada radio – već spomenutom Međunarodnom centru za usluge u kulturi (Internacia kultura servo). Zanimljivo je da je 1981. g. "Koko" trebao početi izlaziti u offset-tehnici kao jugoslavenski časopis za književnost, kulturu i znanost, a svoj su pristanak za rad u uredništvu već bili dali Josip Velebit, vjerojatno najznačajniji hrvatski (tada i jugoslavenski) esperantski prevodilac i Spomenka Štimec, voditeljica PIF-a, Međunarodnog festivala kazališta lutaka i esperantska književnica. Osim toga, u planu je bilo i izdavanje zbirke pjesama na esperantu "jednog člana kluba" (kako kaže novinska zabilješka, a ja moram priznati da se radilo o mojim pjesmama) te izdavanje zbornika radova s natječaja za dječje radove na esperantu, koji je 1980. organizirao časopis "Koko". Planovi padaju u vodu, ali 1984. biva izuzetno uspješnom godinom. Te godine izlaze dopisnica "Esperanto", esperantska novogodišnja čestitka, esperantska značka i dva prijevoda Josipa Pleadina: "Tena", Josipa Kozarca na esperantu i studija Petra Stojana "Deveno kaj vivo de la lingvo Esperanto" u hrvatskom prijevodu kao "Porijeklo i život jezika esperanta". I "Tena" je, kao knjižica skromnog izgleda, s naslovnicom Marijana Slunjskog, tiskana u Zagrebu, u IKS-u, dok je nešto bolje opremljena Stojanova studija, s nizom vrlo zanimljivih spoznaja i ideja o razvoju jezika, indoeuropskim jezicima, međusobnim odnosima naroda na europskim prostorima i drugom, tiskana u privatnoj tiskari u Zagrebu. Istina, na njoj nema naznake o mjestu i godini izdavanja, nego samo napomena da je prijevod s esperanta Josip Pleadin načinio 1983. godine.

Novo, izuzetno uspješno izdavačko razdoblje, kreće 1987. godine, u povodu 100-obljetnice esperanta.

KOKO³

Najprije kreću manja izdanja, kao što su značke i dopisnice te naljepnice, s kojima, uz ranija izdanja, J. Pleadin odlazi na kongres Svjetskog esperantskog saveza u Nizozemsku. Dobra prodaja u Nizozemskoj i približavanje svjetskog kongresa mladih esperantista, koji je održan u Zagrebu od 16. do 23. srpnja 1988. g., urodili su novim naporima i izdanjima. U planu je ponovno pokretanje "Koka", čiji je pokusni broj trebao izaći do kongresa. Pod firmom "Vočo", kako se zvao u to vrijeme izlazeći časopis borovskih esperantista, Dušan Adnađ i Josip Pleadin objavljuju "Adresar jugoslavenskih esperantista" (Borovo, 1987.)

Do zagrebačkog kongresa izlaze – Ergoto de Bonaero: "Bonhumoraj piloloj", knjižica od 33 zabavne anegdote i duhovita dijaloga, originalno napisana na esperantu od argentinskog esperantista; "Ridinda flanko de l' mondo" (Smiješna strana svijeta) – knjižica karikatura, viceva i zanimljivih izreka koju je pripremio i tiskao Đuro Janči, preveo i prilagodio Josip Pleadin, a objavljene su karikature Rade Ivanovića,

Ivana Haramije, Senaida Serdarevića, Mojmira Mihatova, Branka Medaka, Milorada Dobrića i Đure Jančija; nova izdanja značaka, naljepnica i dopisnica, među kojima se ističe serija od šest dopisnica koje je kreirao Đuro Janči, a među kojima je bio i portret tvorca esperanta Lazara Ludviga Zamenhofa, te jedna karikaturna scena, koja je otisnuta i na majicama. Kao voditelj klupskog prodajnog štanda na kongresu u Zagrebu, mogu reći da su naša izdanja naišla na veliki odaziv kupaca, posebice majice, dopisnice i značke. Nažalost, svemu se tome nije pridružio i pokusni, prvi broj novog "Koka", nego izazvavši već prije izlaženja dosta pažnje, broj izlazi u studenom 1988.

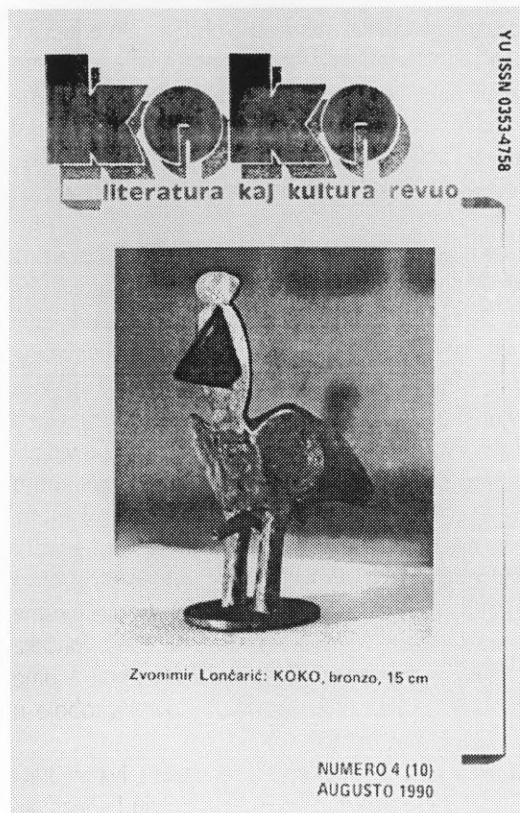
"KOKO" br. 1/1988(89.) umjesto uvoda donosi dvije reakcije na najavu o pokretanju novog literarnog časopisa (LITERATURA KAJ KULTURA REVUO). Prvu, skeptičnu, potpisuje Emilija Lapenna, a drugu, u ime udruženja esperantskih pisaca (Esperantlingva verkista asocio), njezin predsjednik Tibor Sekelj, koji pozdravlja našu inicijativu i poziva članstvo na suradnju. Nažalost, Tibor Sekelj se našao na naslovnici tog broja jer je u međuvremenu preminuo. Na trećoj stranici objavili smo moj nekrolog neobična naslova "Homo al kiu ĉiuj envias" – Čovjek kojemu svi zavide. Svjetski putnik i istraživač, po kojemu jedna rijeka u Amazoniji nosi ime, pisac izuzetnih knjiga, uistinu je ispunio svoje snove i na tome mu se može zavijediti. Na četvrtoj stranici objavili smo njegovu pjesmu "La sango min pelas" (Krv me tjera, sili), napisanu u Subotici 11. lipnja 1988., u kojoj govori o svom životnom pozivu djelatna čovjeka, o želji za pokretom, riječju, stihom, čak i kad snage nestaje. U istom broju, kojega, kao i sve ostale, potpisujem kao glavni i odgovorni urednik, a članovi redakcije su Josip Pleadin, Velimir Piškorec i Đuro Janči, objavljujemo ponovo podravskog pjesnika Đuru Rašana (pjesma NOKTA MELODIO), dvije priče Spomenke Štimec, dvije pjesme Božice Jelušić u mom prijevodu (Ljubav za klasične forme i Tulipani), "Crvene makove" Mihovila Pavleka Miškine u prijevodu J. Pleadina, prijevode odlomka iz Ingoličeva romana "Gimnazijalka", priče Mome Kapora, prijevod jedne Nazorove pjesme i odlomak iz "Družbe Pere Kvržice" Mate Lovraka, oboje u prijevodu J. Pleadina. Ilustracije u ovom broju potpisuje Željko Piskor-Kolarić.

"Koko" broj 2 od veljače 1989. ilustrirao je Zdravko Šabarić. Na naslovnici je portret Ivane Brlić-Mažuranić, kojoj je broj posvećen. Uz esej o Ivani, Božice Jelušić, i pjesmu "Srne" u prijevodu J. Pleadina, objavili smo jedan od mojih najdražih prijevoda – "Šumu Striborovu". Tu je još moja pjesma "Vintra", "La antikva" (Starinska) Dragutina Domjanića u prijevodu Lucije Borčić i njezina originalna pjesma "Sensaluta foriro al fiŝkaptado", recenzija "Simhe" iz pera Meve Maron, prijevod pjesama Nu Da Zena iz Burme i indijskog pjesnika Vidjapatija, rad Boriše Miličevića. Tu su još i neki prilozii iz "Koka" br. 4/1980. kao sjećanje na "praKoko".

Treći broj (3/1989) posvećen je Augustu Šenoi i započinje pjesmom "Zagrebu" te fotografijom Šenoina spomenika na naslovnici. Tekst o Šenoi je moj, J. Pleadin objavljuje tri odlomka iz "Seljačke bune", a prijevod "Ribareve kćeri" Lucija Borčić. Kratkim esejem i prijevodima pjesama "Smrt" i "Ručak siromaha" predstavio sam Antuna Branka Šimića, a nakon toga je tu još i Pleadinov prijevod Šenoine "Kugine kuće". Tu je i zabilješka Emilije Lapenne o promociji dviju esperantskih knjiga u kojima smo i Pleadin i ja sudjelovali kao prevodioci, a Antun Šimunić kao pisac studije o jugoslavenskim esperantskim piscima. Objavljujemo još i pet pjesama na esperantu Meve Maron i novelu australske književnice Wendy Stack "Sub piproarbo", prijevod Volo Fjordano. Glavnina ilustracija u ovom broju uzeta je iz ostavštine Josipa Turkovića.

"Koko" br. 4/srpanj 1989. ilustrirao je Ivan Andrašić, te je i predstavljen bilješkom. Na moju inicijativu, odlučili smo da u svakom broju imamo i svojevrsnu "izložbu" nekog podravskog slikara. Broj je posvećen Ivanu Gunduliću, koji je predstavljen esejem Ljiljane Pranjić i odlomkom iz "Suza sina razmetnoga" (prev. J. Pleadin). Ja potpisujem prijevod novele "Kalifatski mač" Nede Mirande Blažević, Ivo Borovečki prijevod i bilješku o Mati Baloti, Spomenka Štimec prijevod priče Mirka Kovača "Glaso" (Čaša) odlomke iz djela latvijskog pisca Imantsa Ziedonisa prevela je Olga Kerzjuk, a tu su i originalna pjesma Boriše Miličevića "Konfeso", te tri recenzije knjiga.

"Koko" br. 5/kolovoz 1989. predstavlja u likovnom dijelu Gordanu Špoljar-Andrašić, a tematski blok posvećen je Vesni Krmpotić. Čine ga moja bilješka i dvije prevedene pjesme te odlomak iz knjige putopisa "Indija". Tu su još dvije originalne proze Natana Procenka i Bernarda Goldenaa te prijevod iz makedonske

poezije (Aco Šopov, Slavko Janevski i Blaže Koneski) Boriše Miličevića.

"Koko" br. 6/studenj 1989. nije tematski određen, a donosi Kaštelanovu "Pjesmu o mojoj zemlji" (prev. J. Pleadin), bilješku o 22. Festivalu kazališta lutaka u Zagrebu iz pera Spomenke Štimec, dvije priče Davida Albaharija (prev. Zlatoje Martinov), te niz drugih priloga među kojima vrijedi spomenuti moju recenziju prijevoda knjige Jože Horvata "Waitapu", te prijevod iz knjige Irene Vrkljan "Svila, škaru" (prev. Lucija Borčić). U prilogu namijenjenom djeci za dan dječje radosti su i dvije pjesme Mirjane Matiše. U likovnom smislu broj predstavlja Dragu Bešenića, a list se od ovog broja vezuje uz izlagačku djelatnost Galerije Stari grad, koju u to vrijeme vodi Božica Jelušić.

Skroman izgled, mali format, crno-bijeli tisak, sve to nije spriječilo "Koko" da izazove veliku pažnju i da u novo godišnje uđe vrlo samosvjesno. Predstavljamo ga na raznim stranama, putuje na sve strane svijeta, ponosimo se njime.

"Koko" 1(7)/siječanj 1990. predstavlja Dragicu Lončarić i pobjednike na literarnom natječaju koji je prošle godine organizirao časopis. Tu je odlomak iz prvonagrađenoga prijevoda, prevodioca Lasla Huszara, iz dječjeg romana "La kormoranoj ankorau ne revenis", jugoslavenskoga autora koji piše na mađarskom jeziku, Nandora Giona. Za originalne radove na esperantu prvu nagradu dobila je Nevenka Tomić iz Skopja za poeziju, Bernard Golden iz Mađarske za jednočinku "La tro efika artifiko" drugu, a Ilona Horvat iz Subotice treću, za proze za djecu. Osim nagrađenih radova broj donosi recenziju jednočinke "Lancó" Emilije Lapenne iz pera Zlatoja Martinova, prijevod pjesme Vesne Parun "Zauvijek domovini" J. Pleadina i moju pjesmu "Ne forgesu!" (Ne zaboravi!) nastalu na Novu godinu 1990., a u povodu događanja u Rumunjskoj.

"Koko" br. 2(8)/ožujak 1990. predstavlja u svojoj izložbi Franju Viktora Šignjara i Josipa Šimića, donosi prijevod putopisa Božice Jelušić "Italija za tri groša" (prvi dio), putopisa nastalog na putovanju Italijom na

kojemu su bila 23 člana našega kluba. Putopis je (i u broju 3) ilustriran fotografijama Željka Cara, a preveo ga je J. Pleadin. Jure Kaštelan predstavljen je trima pjesmama u prijevodu Lucije Borčić i četirima prijevodima pjesme "Rastanak", koje je Laslo Huszar napravio eksperimentalno, prevodeći s četiri mađarska prijevoda iste pjesme. Skicu o literarnom portretu Tibora Sekelja objavljuje Antun Šimunić, a tu je još i prijevod hrvatskog pjesnika Zlatka Gorjana (prev. Ivo Borovečki) i prijevodi s ruskog (novela Jurija Memleeva "Sečjo", preveo Natan Procenko), prijevodi Boriše Miličevića jugoslavenskog rumunjskojezičnog pjesnika Radu Flore, Nijemca Hansa Magnusa Enzensbergera i Poljaka Tadeusza Rozewicza, te jedna pjesma Desanke Maksimović u prijevodu Zlatoja Martinova.

"Koko" br. 3(9)/svibanj 1990. posvećen je ekologiji. Na naslovnici donosi grafiku Zdravka Šabarića esej "Poglavica Seatlh na suncu" Božice Jelušić, prijevod teksta iz "Vjesnika" o sovi, koji upozorava na probleme opstanka ove ptice i fotografiju skulpture H. Čulara koja prikazuje već spomenutog, poznatog indijanskog poglavicu. Oba su prijevoda moja, kao i esej o Danilu Kišu, pod nazivom "Grobница za Danila Kiša", uz koji je objavljen i prijevod Lucije Borčić Kišove priče "Slavno je za otadžbinu mreti". Ista prevoditeljica objavljuje i prijevod jedne pjesme Milovana Danojlića, a tu su još i Miličevići prijevodi iz ciganske poezije te odlomak iz putopisne knjige Spomenke Štimec "Nesenditaj leteroj el Japanio" (Neposlana pisma iz Japana) "En Hirošimo", koji sam kasnije preveo i na hrvatski jer je izuzetan i posebno dojmljiv.

"Koko" br. 4(10)/kolovoz 1990. likovno je opremljen u znaku picoka, pijetla, KOKA. Radovi na temu pijetla iz zbirke Đurđevčanina, nekadašnjeg esperantista Drage Novaka preuzeti su s izložbe u Galeriji Stari grad, kao i za čitavo ovo godišće. U ovom broju radi se o radovima Zvonimira Lončarića, Ivana Večenaja, Zorislava Drempetića-Hrčića, Ivana Lackovića Croate, Petra Grgeca, Tomislava Petranovića Rvata, Ivce Antolčića i Josipa Generalića, a tome smo pridodali i četiri karikature s pijetlom u glavnoj ulozi. U broju predstavljamo laureata Struških večeri poezije za 1990. Husta Horhe Padrona (Tekstom i dvjema pjesmama u prijevodu Tatjane Ropajkove), izbor iz originalne esperantske poezije jednog od naših najznačajnijih prevodilaca Josipa Velebita i čitav niz prijevoda iz jugoslavenskih književnosti (Crnjanski: Dnevnik o Čarnojeviću, F. Prešeren: "Tosto" Zdravljica, humorističke pripovijetke za djecu Zlatka Krilića iz knjige "Veliki Donjuan" i drugo).

"Koko" br. 5(11)/listopad 1990. donosi ilustracije i portret – esej o Ivanu Lackoviću Croati Božice Jelušić, u prijevodu Josipa Pleadina, a u portretu Miroslava Krležu isti prevodilac objavljuje prijevod balada "En torturado" (Na mukah). Prijevode Rimbauda i Maeterlincka objavljuje Josip Velebit, niz recenzija Emilija Lapenna, Zlatoje Martinov prijevod renga (japanska ulančana pjesma od niza minijatura) autora Vladimira Devidea, Tomislava Maretića i Zvonka Petrovića, a tu je i prilog s ruskog o ruskom književniku i filozofu Vasiliju Vasiljeviću Rozanovu, Aleksandra Fjodorova.

"Koko" br. 6(12)/prosinac 1990, posljednji broj godišta i posljednji izašli broj, posvećen je u likovnosti temi mrtve prirode te donosi radove Ivana Večenaja, Zlatka Huzjaka, Dragice Lončarić, Zorana Homena, Ivana Lackovića Croate, Nade Šveговиć Budaj, Josipa Šimića i Mije Kovačića. Ivo Andrić predstavljen je zabilježskom i dvjema pričama u prijevodu Zlatka Tišljara, Zlatoje Martinov predstavlja nizom pjesama Izeta Sarajlića, moje su dvije recenzije, od kojih se jedna odnosi na meni dragu rumunjsku poeziju, tj. na antologiju rumunjske poezije u izdanju Međunarodnog centra za kulturu iz Zagreba. Izuzetno zanimljiv prilog je pjesama Krisa Longa "Manoj" (Ruke), koju je autor posvetio Dragutinu Tadijanoviću za njegov 80-ti rođendan, a mi je objavljujemo čestitajući D. Tadijanoviću 85-ti rođendan. Pjesma je satkana od stihova iz Tadijanovićevih pjesama, a objavili smo i paralelni prijevod na hrvatski jezik Josipa Velebita. Uz to, u rubrici "El malnovaj revuoj" (Iz starih časopisa) objavljujemo niz pjesama iz časopisa "Kroata esperantisto"(1909.-1911.), iz brojeva za 1910. i 1911. Radi se o originalnim pjesmama pionira esperanta na ovim prostorima.

U uvodniku pod naslovom "Što ćete čitati u 1991?" pozvali smo prevodioce da nam pošalju priloge na temu Krležu, u povodu 10-godišnjice smrti, a najavili smo i objavljivanje studije Istvana Ertla o doprinosu Hrvata esperantskoj književnosti, specijalni broj s Velebitovim prijevodom Držičeve "Novele od Stanca", pjesničke zbirke Velebita, Hohlova i Seleša te već ranije najavljivanu "Družbu Pere Kvržice" Mate Lovraka.

Nažalost, "Koko" je prestao izlaziti, a od najavljenih vrijednih projekata ostvaren je samo dio.

U vrijeme izlaženja "Koka", 1989. i 1990. izdali smo i dva izdanja esperantsko-hrvatskog i hrvatsko-esperantskog rječnika. Prvo, 1989., izdano je zajedno s osječkim društvom "Liberiga stelo", a drugo, 1990., izdajemo sami. Zapravo se radi o devetom i desetom izdanju esperantsko-hrvatskog rječnika, kojemu je pridodan i hrvatsko-esperantski rječnik autora J. Pleadina, a na rječniku je, uz Gruića i Kociana, surađivao i A. Šimunić, koji je u to vrijeme živio i radio u Osijeku (tamo je i postao esperantistom).

Od najavljenih projekata u posljednjem broju "Koka", objavili smo svoju zbirku pjesama "Noćnik - Noktulo" (Đurđevac, 1991.) i novo izdanje pjesničke Zbirke "La tajdo" Nikolaja Hohlova. Moja je zbirka objavljena dvojezično, najprije hrvatski original, a zatim esperantski prepjev. Prepjeve sam napravio sam, uzimajući si odgovarajuću autorsku slobodu, tako da ih se djelomice može smatrati originalnim djelima. Zbirka ima šezdesetak stranica, ilustrirao ju je Ivan Andrašić i zgodnog je malog formata (16 cm). U istoj je biblioteci, biblioteci "Koko", objavljena i zbirka Nikolaja Hohlova, koja je svoje prvo izdanje imala 1928. godine, u Horremu kod Kölna u Njemačkoj, a izdavač je bio "Heroldo de Esperanto" (najpoznatije esperantske novine). Hohlovljevu zbirku objavili smo iz dva razloga: da upozorimo na esperantskog pjesnika antologijskih vrijednosti koji je pomalo zaboravljen, te zbog njegovoga sudjelovanja u razvoju esperantske scene u Hrvatskoj, gdje je živio dvadesetih godina ovog stoljeća. Knjižica, kojoj je na naslovnoj stranici jedan Turkovićev akt, posljednje je izdanje Esperanto kluba "Koko", koji posljednjih godina više ni stvarno ni formalno ne postoji.

Tih desetak knjiga, druga izdanja i, prije svega, časopis "Koko", a ponajviše njegovih dvanaest brojeva izdanih 1988/89-1990. vrijednim su doprinosom razvoju esperanta u Hrvatskoj, a posebno predstavljanju hrvatske književnosti na međunarodnoj sceni. U već spomenutom eseju (Kroatoj kun verda plumo) Istvan Ertl, pišući o V. Piškorku i meni kao esperantskim stvarateljima, piše ponajviše o "Koku" i kaže: "*Mnogi literarni periodici pokušavaju slijediti slavni trag međuratnog budimpeštanskog LITERATURA MONDO i, usprkos skromnom izgledu, KOKO nije posljednji među njima. Njegov je sadržaj i preveden i originalan, uređivan s posebnom pomnjom i osjećajem za jedinstveno.*" S osjećajem da smo uistinu radili nešto vrijedno i jedinstveno, pišem ove retke činjenica i sjećanja. Ujedno, oni u meni pobuđuju želju da se opet vratimo esperantskim putevima i da opet radimo na predstavljanju Podravine i hrvatske likovnosti i književnosti u međunarodnim esperantskim krugovima. Možda će nas eventualni svjetski kongres u Zagrebu 2000. godine ponovo okupiti. A ako se okupimo, vjerojatno će se obnoviti i naša izdavačka djelatnost. Poželite, zbog onog što je bilo prije, zbog neispunjenih obećanja i nade u bolji svijet i razumijevanje među ljudima, da KOKO opet zakukuriće u Đurđevcu.